

Kemikalieplan 2021–2025

Dokumenttyp Styrande dokument	Dokumentnamn Kemikalieplan 2021-2025	Fastställt/Upprättad Kommunfullmäktige 2022-05-17 § 93	Senast ändrad i dnr: 2021-00321
Dokumentansvarig Kommunstyrelsen		Tidigare ändringar	Giltighetstid
Dokumentinformation			

**Växjö
kommun**

KEMIKALIEPLAN 2021-2025

Innehåll

1.	Inledning	3
1.1.	Växjö kommunkoncerns styrmodell	3
2.	Bakgrund	4
2.1.	Syfte	4
2.2.	Samverkan	4
2.3.	Hållbara Växjö 2030	5
2.4.	Växjö kommuns processer och riktningssmål	5
2.5.	Beskrivning av lagstiftningen	6
2.6.	Systematiskt kemikaliearbete	7
	Arbetsgång	7
	Inventering av kemikalier som finns i verksamheten	7
	Riskbedömning av kemikalier	7
	Substitution av kemikalier	8
3.	Utvecklings- och insatsområden	8
3.1.	Utbildning och kunskapsspridning	9
3.2.	Upphandling och inköp	10
3.3.	Byggnader och anläggningar	11
4.	Ordlista	12

Dokumentinformation:

Planen har beslutats av kommunfullmäkte 2022-05-17:

1. Inledning

1.1. Växjö kommunkoncerns styrmodell

I Växjö kommunkoncerns styrmodell samlas krafterna för att nå visionen om att skapa en fantastisk plats att bo, leva och verka på för invånare, företag och besökare – idag och i framtiden. Hållbarhetsprogrammet och planer blir levande då de tillsammans med nya initiativ, förändringar och behov ses i en helhet i respektive huvudprocess och stödprocess. Detta förmedlas genom den årliga budgetprocessen till varje nämnd och styrelse.

- Planen förtydligar den politiska viljeinriktningen och tydliggör beroenden och samverkan mellan processer, förvaltningar och bolag. Externa intressenter kan komma att beröras.
- Planen innehåller inga beskrivningar av enskilda aktiviteter utan ger förslag på möjliga åtgärdsområden som kan bidra till positivt till hållbarhetsprogrammets målbilder och huvudprocessernas riktningssmål. Enskilda aktiviteter definieras i den årliga budgeten och arbetas in i varje nämnds och styrelser internbudget och affärsplan.
- Planen innehåller inga mål eller nyckeltal. Uppföljning av måluppfyllelse sker genom analys av nyckeltal i Växjö kommuns årliga budget och i Hållbara Växjö 2030.
- Planen inbegriper prioriterade utvecklingsområden och insatsområden som Växjö kommunkoncern har rådighet över eller har möjlighet att påverka. Växjö kommun ses härmed som en möjliggörare för att åstadkomma goda resultat för den långsiktiga utvecklingen tillsammans med externa intressenter.
- Planen innehåller inte aspekter kopplade till organisation eller resurser. Ställningstaganden rörande dessa delar ingår i budgetprocessen.

2. Bakgrund

2.1. Syfte

Växjö kommun är en fantastisk plats att bo, leva och verka på för invånare, företagare och besökare – idag och i framtiden!

Syftet med en koncerngemensam kemikalieplan är att stödja och säkerställa att samtlig verksamhet bedriver ett aktivt och framgångsrikt arbete för att minska risken att utsätta människan och naturen för farliga kemikalier oavsett storlek på kemikalieanvändning.

Kemikalieplanen gör så att Växjö kommunkoncern och det geografiska området har en gemensam bild om ett giftfritt samhälle, och hur vi når dit, samt ger ett stöd för att främja engagerade och ansvarstagande invånare och företagare, så att vi tillsammans fasar ut farliga kemikalier.

Det finns kemiska ämnen överallt och kemikaliefrågan är mycket komplex. För att hantera frågan är denna kemikalieplan avgränsad till att endast handla om kemiska produkter och varor. Planen berör inte heller avfall som uppstår vid användandet, utan det behandlas i Växjö kommuns avfallsplan.

2.2. Samverkan

Kemikalieplanen har tagits fram i dialog med utvald referensgrupp från Växjö kommuns bolag och förvaltningar.

De utvecklings- och insatsområden som beskrivs i kemikalieplanen är områden Växjö Kommunkoncern har direkt rådighet över, eller i samhandling med samverkanspartner har möjlighet att påverka.

För att nå ut till näringsliv, samt medborgare krävs det en samsyn och samverkan med externa partner, både lokalt, regionalt och nationellt.

Genom löpande omvärldsbevakning, trendspaning och analys, samt erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan processer, förvaltningar och bolag arbetar vi strategiskt för att möta framtida krav och utmaningar med att säkra verksamheterna för att skapa ett giftfritt samhälle.

2.3. Hållbara Växjö 2030

Kemikalieplanen tar sin utgångspunkt i Hållbara Växjö 2030 och målbilderna för en hållbar framtid. Genom kemikalieplanen konkretiseras hur Växjö Kommun utifrån ett giftfritt perspektiv gemensamt arbetar i riktning mot målbilderna Klimat- och miljösmart samt Grönt och hälsosamt. Utvecklings- och insatsområden i denna plan möter utmaningarna Samhällsbyggande, Hälsa och välbefinnande samt Konsumtion och produktion där krav på samordning och kravställan såväl som återbruk ska präglade koncernens samtliga inköp.

Vårt samhälle ska vara utformat så att alla kan bo, leva och verka med så låg påverkan på miljön och klimatet som möjligt. Kunskap och information leder till hållbara konsumtions- och beteendemönster.

2.4. Växjö kommuns processer och riktningssmål

Växjö Kommuns arbete med kemikaliefrågor styrs av kommunfullmäktiges riktningssmål om en bättre fungerande och en trygg och säker miljösmart samhällsplanering, samt ett hållbart arbetsliv och friska medarbetare.

Kemikalieplanen berör samtliga verksamheter inom kommunkoncernen och ska vägleda och fungera som ett verktyg för ökad måluppfyllelse av riktningssmålen. Insatser för att nå riktningssmålen genomförs inom ramen för följande huvudprocess:

- Utveckla och förvalta en växande och trygg stad, tätorter och landsbygd.

Samt stödprocesserna:

- Förse organisationen med kunniga medarbetare med möjlighet att utvecklas för god kompetensförsörjning.
- Ge stöd vid upphandling, ekonomi och redovisning för god ekonomisk hushållning
- Stödja koncernens arbete för en trygg och säker kommun

2.5. Beskrivning av lagstiftningen

Kemikalieområdet berörs främst av två olika lagstiftningar, miljöbalken och arbetsmiljölagen.

I arbetsmiljölagen fastställs hur ohälsa och olycksfall orsakade av kemiska riskkällor ska förebyggas för den som arbetar med kemikalierna. Lagstiftningen bestämmer också hur riskbedömning ska utföras och hur kemiska riskkällor ska identifieras och hanteras.

Miljöbalken berör kemikaliefrågan utifrån människors hälsa och miljö för att säkerställa en hållbar utveckling i nuvarande och kommande generationer. Vi vill lyfta fram miljöbalkens hänsynsregler och beskrivningen av lagstiftningen.

- Kunskapskrav
- Produktvalsprincipen
- Försiktighetsprincipen
- Hushålls och kretsloppsprincipen

För verksamheter som enligt miljöbalken är miljöfarliga, såsom fordonstvättar, reningsverk och industrier, finns det dessutom ytterligare krav om de kemiska produkter som hanteras i verksamheten. Exempel på krav är kemikalieförteckning, det vill säga en lista över de kemiska produkter som hanteras i verksamheten samt förvaring och förbrukning av dessa.

Dessutom finns det en EU-gemensam lagstiftning om kemikalier som heter REACH. REACH står för registrering, utvärdering, tillstånd och begränsning av kemikalier och innebär att alla kemikalier inom EU ska vara identifierade och väl utredda. Syftet är att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön.

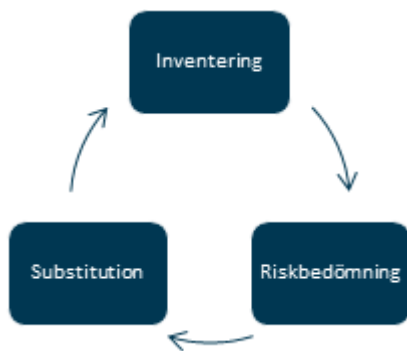
2.6. Systematiskt kemikaliearbete

Ett systematiskt arbete för användning av kemikalier i kommunkoncernen utger grunden för att:

- Minimera miljö- och hälsorisker
- Uppfylla krav enligt lagstiftning för en god arbetsmiljö
- Uppfylla krav på verksamheter i enlighet med miljöbalken.
- Tillse att koncernens samtliga inköp genomförs hållbarhetsmedvetet och systematiskt samt samordnat där det är ändamålsenligt.

Det är ett arbete som fortgår och kräver ständig förbättring.

Arbetsgång

Inventering av kemikalier som finns i verksamheten

I det systematiska kemikaliearbetet krävs det en inventering i respektive verksamhet för att se vilka kemiska produkter som används och till vad, och inventeringen är till för att delvis rensa ut de kemiska produkter som inte används.

Riskbedömning av kemikalier

I det systematiska kemikaliearbetet krävs en riskbedömning av samtliga kemikalier.

Vid riskbedömning gäller det att vidta åtgärder för att minimera risken, antingen genom utbyte av produkt till ett mindre riskfyllt alternativ:

1. Fasa ut produkten
2. Ändra metod
3. Använda skyddsutrustning

Substitution av kemikalier

I det systematiska kemikaliearbetet krävs det att verksamheten ständigt jobbar med substitution, vilket innebär ett arbete med att aktivt byta ut kemikalier med högst risk.

3. Utvecklings- och insatsområden

Förutom det systematiska kemikaliearbetet har tre utvecklingsområden ringats in som behöver stärkas i kommunkoncernen, för att minska risken att utsätta människan och naturen för oönskade kemikalier.

1. Utbildning och kunskapsspridning
2. Upphandling och inköp
3. Byggnader och anläggningar

3.1. Utbildning och kunskapsspridning

För att minska risken för exponeringen av kemiska ämnen, är det viktigt att kommunkoncernen ständigt har ett förbättringsarbete. Uppföljning av tidigare kemikalieplan visar på behov av utbildningsinsatser för att öka kompetensen internt inom kemikalieområdet, men även på att kommunen behöver bidra till att öka kunskapsnivån i samhället. Genom omvärldsbevakning och benchmarking säkerställs att kommunorganisationen är i framkant med kemikaliearbetet.

Följande insatsområden rörande utbildning och kunskapsspridning:

- Verka för och aktivt medverka till inspiration och kunskapsdelning inom hela kommunkoncernen, genom fysiska träffar med sakkunskap, via utbildningsportalen samt genom omvärldsbevakning.
- Verka för nätverk och forum inom kommunkoncernen för fortsatt utveckling av arbetet med systematiskt kemikaliearbete
- I god dialog påverka invånare, företag och besökare att minska sin påverkan av miljöskadliga ämnen i vattnet.¹
- Engagera och samverka med näringsliv och invånare i omställningen till ett kemikaliesmart samhälle.

¹ Utkast från Växjö Kommuns Vattenplan

3.2. Upphandling och inköp

Inköp och upphandling av varor, tjänster och entreprenader inom Växjö kommunkoncern sker i stor utsträckning, och det är viktigt att det som köps in är fritt från oönskade ämnen. Utöver dessa inköp och upphandlingar sker utarrendering av kommunal mark där vi har möjligheten att påverka exponering och spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen.

- Sträva efter en verksamhet fri från oönskade kemikalier genom att ställa krav i upphandling. (²Koncernen har särskilda ambitioner inom en rad områden som kopplar till upphandling och inköp, där ansvarsfull kemikaliehantering är en av dessa.)
- Säkerställa att varan/tjänsten som köps är rätt utifrån det aktuella avtalet, genom att göra det lätt att göra rätt vid inköp.
- Uppföljning på ställda krav i upphandling, avtalsvillkor och verksamhetens behov. En uppföljning säkerställer att beställningen följer kravspecifikation, samt ger en god förutsättning till utveckling framåt. Uppföljning kan exempelvis ske genom dialogsamtal med leverantörer och entreprenörer och analysering av statistik.

² Text tagen från Växjö Kommuns upphandlingspolicy

3.3. Fastighet och anläggning

Det finns mycket att göra för att säkerställa att byggnader, yttre miljöer och anläggningar som kommunen uppför och förvaltar är fria från oönskade ämnen. Detta avser hela livscykeln från nyproduktion, renovering, reparation och yttre/inre skötsel. Skadliga ämnen i byggnader, yttre miljö och anläggningar bidrar till ohälsa och begränsar möjligheten till återanvändning och återvinning vid rivning.

- Förvaltning av fastighetens samtliga skeden som följer kriterier för minimum Miljöbyggnad silver (*eller likvärdig certifiering.*)
- Förvaltning av anläggningars samtliga skeden utan oönskade ämnen.
- Verka för att byggprodukter och inredning inom kommunkoncernen inte innehåller oönskade ämnen.
- Verka för att byggprodukter och inredning inom kommunkoncernen som återanvänds inte innehåller oönskade ämnen.

4. Ordlista

Anläggningar	En konstruktion på land eller vatten som inte är en byggnad t ex parker, vägar, broar.
Arrende	Upplåtelse av nyttjanderätt till mark mot ersättning.
Benchmarking	Jämför erfarenheter och byter ideér med varandra.
Fastighet	Ett mark- eller vattenområde med tillhörande byggnader och anläggningar.
Hänsynsregler	Kunskapskrav: Verksamhetsutövaren ska ha kunskap för att skydda människors hälsa och miljön. Försiktighetsprincipen: För att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenheter för människors hälsa eller miljön genom skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått. Produktvalsprincipen: Om det finns mindre skadliga kemikalier än de man använder idag, så ska man använda dessa. Hushållnings och kretsloppsprincipen: Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi.
Kemikalier	Det som benämns som kemikalier är det som i allmänhet kallas kemiska ämnen eller kemiska produkter. Med kemikalier avses det som har framställts eller utvunnits för kommersiella ändamål.
Kemisk produkt	En blandning bestående av två eller flera ämnen. Exempel på kemiska produkter är rengöringsmedel, lim, smörjolja och lösningsmedel.
Kemikalieförteckning	Lista över kemiska produkter
Kemiska ämnen	Ett ämne definieras som ett kemiskt grundämne eller föreningar av detta ämne i naturlig eller tillverkad form.

Miljöbyggnad	Ett svenskt system för miljöcertifiering av byggnader från Sweden Green Building Council.
Oönskade ämnen	Farliga och skadliga ämnen som inte bör användas i verksamheten. Kan förtydligas genom att hänvisa till befintliga listor eller kriterier.
Recipient	Ett vattendrag eller sjö som tar emot dagvatten eller renat avloppsvatten
Riskbedömning	En bedömning kring risken för ohälsa, olycksfall eller annan risk för hälsa eller miljö som identifierats i verksamheten samt hur allvarliga dessa är.
Substitution	Utbyte av ett miljö- och hälsoskadligt ämne mot ett mindre skadligt ämne eller annan teknik.
Uppströms	Högre upp i ledningsnätet.